

**MALTEPE ÜNİVERSİTESİ TEKNOLOJİ VE FİKRİ MÜLKİYET HUKUKU
UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ**

YARGIDA YAPAY ZEKÂ KULLANILMASI ARAŞTIRMA GRUBU RAPORU

Araştırma Grubu Üyeleri

Prof. Dr. Ahmet Ulvi Türkbağ, Prof. Dr. İnayet Aydın, Prof. Dr. Asaf Varol, Prof.
Dr. Aziz Serkan Arslan, Dr. Nagehan Gürbüz Ersoy, Dr. Mustafa Saldırım
(koordinatör), Dr. Tülay Gökdemir Tamer ve Bilgisayar Y. Müh. Nedim Birol
Yürüten

**İSTANBUL
17 EYLÜL 2026**

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	3
SUNUŞ.....	4
SEÇİLMİŞ KAYNAKÇA	8
KISALTMALAR VE TANIMLAR.....	9
GİRİŞ	13
1.YARGIDA YAPAY ZEKÂ KULLANILMASINA İLİŞKİN ÖRNEKLER	14
2. BANGALOR YARGI ETİĞİ İLKELERİ VE YARGITAY YARGI ETİĞİ İLKELERİ ÇERÇEVESİNDE YARGIDA YAPAY ZEKÂ KULLANIMININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	16
2.1. Bağımsızlık	18
2.2. Tarafsızlık	19
2.3. Dürüstlük	19
2.4. Mesleğe Yaraşırılık	20
2.5. Eşitlik.....	20
2.6. Ehliyet ve Özen.....	21
3.YARGIDA ŞEFFAFLIĞA İLİŞKİN İSTANBUL BİLDİRGESİ ÇERÇEVESİNDE YARGIDA YAPAY ZEKÂ KULLANIMININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	21
3.1. Yargının Adliyelere ve Adli Bilgiye Kolay Erişimi Sağlaması (İlke 2)	22
3.2. Yargının Yargı Sistemine Erişimi Kolaylaştırması (İlke 3)	22
3.3. Yargının Mahkeme Kullanıcılarına Herhangi Bir Ücret Talep Etmeksizin Yazılı ve Sözlü Çeviri İmkânları Sağlaması (İlke 4)	22
3.4. Yargının Adaletin Gerçekleştirilmesinde Şeffaflığı Sağlaması (İlke 6)	23
3.5. Yargının Temyiz ve İstinaf Mahkemesi Kararlarını Düzenli Olarak Yayınlaması (İlke 8)	23
3.6. Hâkimlerin Atanma Sürecinin Şeffaf Olması (İlke 13)	23
4. AVRUPA BİRLİĞİ YAPAY ZEKÂ TÜZÜĞÜ AÇISINDAN YARGIDA YAPAY ZEKÂ KULLANIMI .	23
5. YARGIDA YAPAY ZEKÂ STRATEJİSİ.....	25
5.1. Risk Temelli Yaklaşım Çerçevesinde Yargıda YZ Stratejisi	25
5.1.1.Yüksek Riskli Olmayıp Mahkeme Yönetimi ile Yazı İşlerinin Yükünün Hafifletilmesine Yönelik İşler..	25
5.1.2. Yüksek Risk Kategorisinde Olmayan Adalet Yönetimine İlişkin İşler	26
5.1.3. Yüksek Risk Kategorisine Giren Hâkime Yardımcı YZ Sistemlerine İlişkin İşler.....	27
5.2. Yargıdaki Tüm İşlerde Genel Olarak Uygulanması Gereken YZ Stratejisi	28
5.3. Yargıda YZ Kullanımının Tasarlanması, Geliştirilmesi ve Uygulanması Stratejisi.....	29
SONUÇ	30

SUNUŞ

Maltepe Üniversitesi Teknoloji ve Fikri Mülkiyet Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin (MÜTFİM) amacı, teknoloji ve fikri mülkiyet alanındaki güncel gelişmeleri izlemek ve bu alanlarda topluma uzmanlık desteği sunmaktır. Son yıllarda yapay zekâ alanında yaşanan hızlı gelişmeler, hukuk ve yargı alanında da önemli değişimlere yol açmıştır.

Yapay zekâ uygulamalarını kullanmak artık bir moda akımından çok daha fazlasını ifade etmekte ve yapay zekâyla sorumlu bir şekilde etkileşim kurmak, yapay zekânın yeteneklerini etik sınırlar içinde kullanmayı öğrenmek günümüz dünyasının vazgeçilmez becerileri arasında yer almaktadır. Yapay zekâ (YZ) alanında son yıllarda meydana gelen yenilikler ve gelişmeler, birçok alanda olduğu gibi hukukta ve bu bağlamda yargıda da köklü bir dönüşüme neden olmuştur.

Yapay zekâ artık geçici bir teknoloji eğilimin ötesine geçmiş, günlük hayatı ve mesleki uygulamaları etkileyen güçlü bir araçtır. Bu nedenle yapay zekâyı doğru, bilinçli ve etik sınırlar içinde kullanabilmek günümüzün temel becerilerinden biri hâline gelmiştir.

Yapay zekâ, hukukun araştırılması ve yorumlanması, somut olaya uygun içtihatlarla elektronik ortamda erişilmesi, belge taslaklarının hazırlanması, nafaka veya bedensel zararların hesaplanması gibi birçok alanda kullanılmaya başlanmıştır. Ayrıca adalete erişimi kolaylaştırmak amacıyla geliştirilen yapay zekâ destekli sohbet robotları da yargıda yeni kullanım alanları ortaya çıkarmıştır. Farklı ülkelerdeki uygulamalar da göstermektedir ki, yapay zekânın yargı alanında kullanımı giderek yaygınlaşmaktadır.

Yargıda yapay zekâ kullanımı, iş süreçlerinin hızlanması, verimliliğin artması, zaman ve emek tasarrufu sağlanması gibi önemli imkânlar sunmaktadır. Ancak bu teknolojilerin genellikle sınırlı sayıda uluslararası şirketin kontrolünde olması, etik denetim mekanizmalarının yetersiz kalması ve insan hakları üzerinde olumsuz etkiler doğurma ihtimalinin bulunması gibi ciddi riskler de mevcuttur. Bu nedenle fırsatlar kadar risklerin de dikkatle değerlendirilmesi gerekir.

Yargıda YZ kullanımı, dünyada ve ülkemizde moda akım hâline gelmiştir. Bilinçsiz YZ kullanımı, bu konudaki hukuki çerçeve eksikliği, KYZ sistemlerinin henüz emekleme

aşamasında olması gibi bir dizi yapısal boşluklar, yargı ile güvence altına alınan insan hakları, demokrasi ve hukuk devleti ilkesini tehdit eder duruma gelmiştir.

İyi işleyen bir yargı sistemi, demokrasi ve hukuk devletinin korunması için temel öneme sahiptir. Diğer bütün güvencelerin yetersiz kaldığı durumlarda bile yargı, hak ve özgürlüklerin korunması açısından son güvenceyi oluşturur. Yargı, yapay zekâ kullanımının en dikkatle değerlendirilmesi gereken alanlarından biridir.

Bu nedenlerle, yapay zekânın yargı süreçlerinde etkili ve etik kullanımına ilişkin politikalar geliştirmek, bilimsel araştırmalar yürütmek, fırsat ve riskleri belirlemek, rapor hazırlamak ve kamuoyu ile karar vericilerin farkındalığını artırmak amacıyla MÜTFİM Yönetim Kurulu’nun 6.11.2025 tarihli toplantısında “Yargıda Yapay Zekâ Kullanılması Araştırma Grubu”nun kurulmasına karar verilmiştir.

Söz konusu karar doğrultusunda Araştırma Grubu; Prof. Dr. Ahmet Ulvi Türkbağ, Prof. Dr. İlayet Aydın, Prof. Dr. Asaf Varol, Prof. Dr. Aziz Serkan Arslan, Dr. Nagehan Gürbüz Ersoy, Dr. Mustafa Saldırım (koordinatör), Dr. Tülay Gökdemir Tamer ve Bilgisayar Y. Müh. Nedim Birol Yürüten’in katılımıyla oluşturulmuştur.

Araştırma Grubu kendi üyelerinin katılımıyla iki genel toplantı düzenlemiş, ayrıca üyeler arasında yapılan işbölümü çerçevesinde de çalışmalarını sürdürmüştür. Çalışmaların şeffaf ve katılımcı bir şekilde yürütülerek Araştırma Grubunun faaliyetlerinin sonucunun kamuoyu ile paylaşılması amacıyla 23 Haziran 2026 tarihinde “Yargıda Yapay Zekâ Kullanımının Ceza Hukuku, İnsan Hakları ve Yargı Etiği Bakımından Değerlendirilmesi” isimli çevrim içi Panel düzenlenmiştir. Prof. Dr. İlayet Aydın’ın moderatörlüğünde düzenlenen Panel’de Prof. Dr. Çetin Arslan, Dr. Nagehan Gürbüz Ersoy ve Dr. Mustafa Saldırım sunum yapmıştır. Yargıda YZ kullanılmasının iş süreçlerinin hızlandırılması, verimliliğin artırılması, zaman ve emek tasarrufunun sağlanması gibi bir dizi benzersiz fırsatlar sunduğu panel sırasındaki konuşmalarda teyit edilmiştir. Diğer taraftan sınırlı sayıda uluslararası şirketin kontrolünde olan YZ uygulamalarının güç yoğunlaşmasına yol açması, etik ihlallerine karşı etkili mekanizmaların bulunmaması, insan haklarını ve özellikle ceza hukuku bağlamında insanların temel haklarını ihlal etme potansiyeli taşıması gibi hiç de hafife alınamayacak risklerinin de kontrol edilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur.

Araştırma Grubunun tüm faaliyetlerinde kıymetli emeklerini ve zamanlarını esirgemeyen ve birlikte çalışmaktan büyük onur ve mutluluk duyduğum kıymetli hocalarımıza teşekkür ederim.17.09.2026.

Dr. Mustafa Saldırım

Yargıda Yapay Zekâ Kullanılması Araştırma Grubu Koordinatörü

Maltepe Üniversitesi Teknoloji ve Fikri Mülkiyet Araştırma

Merkezi Yönetim Kurulu yesi

SEÇİLMİŞ KAYNAKÇA

Yapay Zekâ, Yargı ve Temel Haklar

- *Artificial Intelligence, Judicial Decision-Making and Fundamental Rights*. Handbook, JuLIA (101046631), DG JUST – JUST-2021-JTRA, 2024.
- *AI Readiness for the State Courts*. National Center for State Courts (NCSC), September 2025.
- Smuha, Nathalie A. (ed.). *The Cambridge Handbook of the Law, Ethics and Policy of Artificial Intelligence*. 2026.

Yargı Etiği ve Güvenilir Yapay Zekâ

- *Commentary on the Bangalore Principles of Judicial Conduct*. UNODC, 2007.
- High-Level Expert Group on Artificial Intelligence. *Ethics Guidelines for Trustworthy AI*. European Commission, 2019.
- UNESCO. *Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence*. November 2021.

Avrupa Yargı Sistemleri ve Mahkemelerde Üretken Yapay Zekâ

- *European Judicial Systems: CEPEJ Evaluation Report, 2024 Evaluation Cycle*. Part 2.
- Guidelines on the Use of Generative Artificial Intelligence for Courts, European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ), Strasbourg, 19 December 2025 (Adopted at the 45th plenary meeting of the CEPEJ (Strasbourg, 4 and 5 December 2025)).

Kamu Sektöründe Yapay Zekâ Etiği

- Digital Policy Office. *Ethical Artificial Intelligence Framework*. Temmuz 2024. Hong Kong.

KISALTMALAR VE TANIMLAR

Bu raporda geçen,

Açıklanabilirlik: Bir yapay zekâ sisteminin çıktı veya önerilerinin hangi gerekçelere dayandığının anlaşılır biçimde ortaya konulabilmesini (Örnek: Karar taslağı önerisinin hangi içtihat ve veri noktalarına dayandığının gösterilmesi),

Algoritma: Belirli bir sonuca ulaşmak amacıyla tanımlanan sıralı işlem, kural ve yöntemler bütünü (Örnek: İçtihat taramasında sonuçların daire, konu ve tarih ölçütlerine göre sıralanması),

Anonimleştirme: Kişisel verilerin, başka verilerle eşleştirilse dahi kimliği belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişiyle ilişkilendirilemeyecek hâle getirilmesini (Örnek: Yayımlanacak mahkeme kararından taraf kimlik bilgilerinin çıkarılması),

ABYZT: Avrupa Birliği Yapay Zekâ Tüzüğü

Büyük veri: Hacmi, çeşitliliği veya işlenme hızı nedeniyle geleneksel yöntemlerle yönetilmesi güç olan veri kümelerini (Örnek: Farklı yargı mercilerine ait çok sayıda karar, duruşma ve başvuru kaydı),

CEPEJ: Avrupa Adaletin Etkinliği Komisyonu (European Commission for the Efficiency of Justice)

Derin öğrenme: Çok katmanlı yapay sinir ağları kullanılarak veriden otomatik özellik çıkarımı ve modelleme yapılmasını sağlayan makine öğrenmesi yöntemlerini (Örnek: Taranmış dilekçe ve tutanaklardan metin tanıma yapılması),

Eğitim verisi: Bir modelin öğrenme sürecinde kullanılan ve modelin performansını etkileyen veri kümesini (Örnek: İçtihat taraması ve karar yazımı amacıyla etiketlenmiş karar metinleri, kitaplar, makaleler ile dilekçe örnekleri),

Etik ilkeler: Sistemlerin tasarım, geliştirme ve kullanımında etik değerleri esas alan ilkeleri, (Örnek: Dürüstlük, yargı görevinin doğru biçimde ifası için vazgeçilmez bir unsurdur),

Hesap verebilirlik: Bir sistemin tasarımı, geliştirilmesi, kullanımı ve sonuçlarından sorumlu kişi veya kurumların yükümlülük üstlenmesini, şeffaflığını, topluma açıklama yükümlülüğünü ve

sorumluluk bilincini, ayrıca bu ilkelerin etkili şekilde işletilmesine yönelik mekanizmaların bütünü (Örnek: Yargı bilişim sistemindeki yapay zekâ modülü için sorumlu birim ve denetim merciinin belirlenmesi, bilinmesi ve eylemlerinden sorumlu olması),

İnsan gözetimi: Bir yapay zekâ sisteminin işleyişi ve çıktılarının, gerekli hâllerde insan tarafından izlenmesi, değerlendirilmesi ve müdahaleye açık tutulmasını (Örnek: Karar yazımı sürecinde yapay zekâ tarafından oluşturulan taslağın hâkim veya raportör tarafından gözden geçirilmesi),

Karar destek sistemi: Veriye dayalı analiz, tahmin veya öneri sunarak karar alma süreçlerini destekleyen bilişim sistemini (Örnek: Benzer uyumsuzluklara ilişkin içtihat önerisi sunan yapay zekâ programı),

Kişisel veri: Kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi, (Örnek: Taraf adı, T.C. kimlik numarası, adres, telefon, parmak izi ve diğer biyometrik veriler),

Makine öğrenmesi: Sistemlerin açık biçimde programlanmaksızın verilerden örüntü öğrenerek tahmin veya karar üretebilmesini sağlayan yöntemleri (Örnek: Çok sayıda mahkeme kararından yararlanarak yapay zekâ programının özet çıkarmayı öğrenmesi),

Model: Belirli bir amaca yönelik olarak verilerden öğrenen ve çıktı üreten matematiksel veya hesaplamalı yapıyı (Örnek: Dilekçeden uyumsuzluk türünü tahmin eden sınıflandırma modeli),

Otomasyon: Belirli iş veya süreçlerin insan müdahalesi olmaksızın ya da sınırlı insan müdahalesiyle yürütülmesini sağlayan sistem ve yöntemleri (Örnek: Dava dosyalarının ilgili mahkemeye, Yargıtay veya bölge adliye mahkemesine otomatik yönlendirilmesi),

Önyargı: Veri, tasarım veya uygulama kaynaklı olarak belirli kişi veya gruplar bakımından sistematik ve adaletsiz sonuçlara yol açabilen sapmayı (Örnek: Yapay zekâ programının belli bir ırka ya da ten rengine dayalı ayrımcı sonuçlar getirmesi),

Öz farkındalığa sahip sistemler: Kendi durumunu algılayabildiği varsayılan kuramsal sistemleri (Örnek: Microsoft'un AI Agent teknolojilerinde, kullanıcı geri bildirimlerini analiz ederek kendi hizmet hatalarından ders çıkaran meta-bilişsel ajanlar üzerinde durulmaktadır),

Risk temelli yaklaşım: Sistemlerin düzenlenmesi ve denetlenmesinde, doğurabilecekleri risk düzeyine göre farklı yükümlülük ve tedbirlerin öngörülmesini esas alan yaklaşımı (Örnek:

Yüksek riskli sistemlere ek kontrol uygulanması ya da sınırlama getirilmesi. Avrupa Yapay Zekâ Tüzüğündeki yaklaşım bu konuda örnek olarak gösterilebilir).

Sınırlı bellekli sistemler: Geçmiş verilerden sınırlı ölçüde yararlanarak karar verebilen sistemleri (Örnek: Önceki dosya işlemlerini dikkate alarak evrak yönlendirmesi yapan sistemler),

Şeffaflık: Bir sistemin işleyişi, veri kullanımı ve karar süreçlerine ilişkin bilgilerin anlaşılabilir ve denetlenebilir biçimde sunulmasını (Örnek: Kullanılan veri kaynaklarının belirtilmesi),

Tepkisel makineler: Yalnızca mevcut veriye göre işlem yapan sistemleri (Örnek: Yalnızca girilen anahtar kelimelere göre anlık sonuç üreten arama sistemi),

Uyum: Bir sistemin veya sürecin yürürlükteki mevzuat, kurumsal politika, standart ve etik ilkelere uygun olarak işletilmesini (Örnek: Yargı bilişim sistemlerinde veri işleme ve erişim kurallarının düzenli olarak denetlenmesi),

Veri: İşlenerek anlamlı bilgiye dönüştürülebilen her türlü ölçüm, kayıt, gözlem veya gösterimi, (Örnek: Dava dosyası kayıtları, duruşma tutanakları, karar metinleri),

Yapay sinir ağı: Veriler arasındaki ilişkileri katmanlı bir yapı içinde öğrenebilen, insan sinir sisteminden esinlenen hesaplama modelini, (Örnek: Taranmış dilekçe ve tutanaklarda metin tanıma yapan model).

Yapay zekâ (YZ): İnsan benzeri öğrenme, akıl yürütme, tahmin, sınıflandırma veya karar destek işlevlerini yerine getirebilen bilişim sistemlerini, (Örnek: Benzer mahkeme kararlarını veya ilgili mevzuatı öneren belge analiz aracı).

Ajan yapay zekâ (AYZ): Belirli hedeflere ulaşmak amacıyla çevresini algılayabilen, durum değerlendirmesi yapabilen, karar alabilen ve uygun eylemleri kısmen veya tamamen özerk biçimde gerçekleştirebilen yapay zekâ sistemlerini (Örnek: Kullanıcı talebine göre bilgi toplayan, seçenekleri değerlendiren ve belirli iş akışlarını başlatan sistem; yapay zekâ programının kendiliğinden ödeme emrine itiraz dilekçesi göndermesi gibi),

Dar yapay zekâ (DYZ): Belirli bir görev veya sınırlı uygulama alanı için tasarlanan yapay zekâ sistemlerini (örnek: Sadece UYAP üzerinde dilekçeleri dava türüne göre sınıflandıran modül),

Genel yapay zekâ (GYZ): İnsan benzeri öğrenme, akıl yürütme ve problem çözme yeteneklerini farklı alanlarda yerine getirebileceği öngörülen yapay zekâ sistemlerini (Genel yapay zekâ henüz üretilmemiştir, bu konuda teorik düzeyde çalışmalar yapılmaktadır).

Kurumsal yapay zekâ (KYZ): Kurumların veya kuruluşların kendi iş süreçlerini otomatikleştirmek, karar alma mekanizmalarını hızlandırmak ve verimliliği artırmak amacıyla kendi bünyelerine entegre ettiği YZ sistemleridir. KYZ, veri güvenliğinin sağlanması ve dışarıdan gelebilecek müdahalelere karşı korunaklı olması nedeniyle hassas hizmetler yürüten kurumlar tarafından tercih edilir. (Örnek: Yargıtay İçtihat Merkezi)

Süper yapay zekâ (SYZ): İnsan zekâsını aşan düzeyde bilişsel kapasiteye sahip olacağı varsayılan kurumsal yapay zekâ sistemlerini (Örnek: Henüz teorik düzeyde olup üzerinde çalışılmaktadır)

Üretken yapay zekâ (ÜYZ): Metin, görsel, ses, video veya kod gibi yeni içerikler üretebilen yapay zekâ sistemlerini (Örnek: Duruşma özeti veya karar taslağı ya da dava dilekçesi oluşturan araç. Gemini, ChatGPT gibi araçlar),

YİM: Yargıtay İçtihat Merkezi

Zihin kuramına dayalı sistemler: İnsan davranışı, niyet ve etkileşimlerini anlayabilme kapasitesi hedeflenen sistemleri,

ifade eder.

GİRİŞ

Hukukta yapay zekâ kullanımı gün geçtikçe yaygınlaşmaktadır. Hukuk büroları ve sigorta şirketleri, mevcut veya potansiyel bir hukuki ihtilafın olası sonucunu belirlemek, belge hazırlamak vb. işleri için giderek daha fazla yapay zekâ sistemleri kullanmaktadır. Bundan yola çıkılarak aynı araçların yargı sisteminin verimliliğini artırmak için kullanılması yönünde bir eğilim doğmuştur. Elbette YZ sistemlerinin kullanımı, adaletin kalitesini ve verimliliğini artırmaya yardımcı olabilir. Bununla birlikte, aynı zamanda, yargı alanında yapay zekâ kullanımı bir dizi yeni ve açık soruyu da gündeme getirmektedir¹.

Raporda öncelikle yargıda yapay zekâ kullanımına ilişkin dünyadan güncel örnekler verilmiştir. Böylece meselenin somutlaştırılması, vakıalar temelinde konunun çeşitliliğine ve karmaşıklığına dikkat çekilmiştir. Ardından yargıda YZ kullanılmasına ilişkin etik sorunlar, Bangalor Yargı Etiği İlkeleri ile temellendirilen BM Yargı Etiği Sistemi çerçevesinde ele alınmıştır. Bu konu şeffaflık bağlamında Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi kapsamında da değerlendirilmiştir.

Yargıda YZ kullanımı, doğurduğu risklere rağmen, yargı yönetiminde verimliliğin sağlanması bakımından benzersiz fırsatlar sunmaktadır. Raporda bu riskler ve fırsatlar ele alınmıştır.

Sonuç bölümünde ise raporda ele alınan konuların somut çıktıları özetlenmiştir. Özellikle yargıda YZ kullanımına ilişkin öneriler sıralanarak genel bir değerlendirme yapılmıştır.

¹ Artificial Intelligence, Judicial Decision-Making and Fundamental Rights https://ssm-italia.eu/wp-content/uploads/2025/02/JuLIA_handbook-Justice_final.pdf - Erişim T.: 28.12.2025), p. 15

1.YARGIDA YAPAY ZEKÂ KULLANILMASINA İLİŞKİN ÖRNEKLER

Yargıda YZ kullanımı gün geçtikçe çeşitlilik ve kullanım oranı açısından artmakta ve bu alanda çalışan kamu otoritelerini düzenleme yapmaya zorlamaktadır. Türkiye de dâhil olmak üzere, kamu gözetimi ve denetimi dışında işletilen Üretken Yapay Zekâ (ÜYZ) kullanımı gün geçtikçe yaygınlaşmaktadır. Öyle ki, bu yaygın kullanım karşısında Avrupa Adaletin Etkinliği Komisyonu (CEPEJ) bile “Mahkemeler İçin Üretken Yapay Zekâ Kullanımı Kılavuzu” yayımlamıştır². Bu şekilde Avrupa Konseyi, yargıda ÜYZ kullanımını belli koşullar altında onaylamış, ancak bu kullanım türüne ilişkin bazı sınırlamalar ve standartlar da belirlemiştir.

CEPEJ’in 2024 Raporunda, içtihatlar web ve mobil üzerinden erişim sağlanması amacıyla Yargıtay’ın YZ tabanlı uygulamalarla çalışan Yargıtay İctihat Merkezi (YİM) Avrupa Bölgesi için örnek olarak gösterilmiştir. Hukukun araştırılması ve yorumlanması, somut olaya uygun içtihatlar elektronik olarak erişimi amaçlayan YİM, her türlü dış etkiye karşı kapalı şekilde işletilmektedir. Tasarım, geliştirme ve uygulama aşamaları da dâhil olmak üzere tüm süreçlerin Yargıtay’ın gözetimi ve denetimi altında yürütüldüğü YİM, KYZ örneği ve yargıda YZ kullanımı bakımında oldukça ileri bir adımdır³.

Adalet erişimi kolaylaştırmak ve genişletmek amacıyla dezavantajlı gruplara ya da riskli meslekleri icra edenlere yönelik YZ destekli sohbet robotları yargıda YZ kullanımına farklı bir boyut kazandırmıştır. Örneğin gazetecilere hukuki yardım sağlayan ve uzman hukukçularla bağlantı kurmalarına olanak tanıyan YZ programlarına ilişkin pilot uygulamalar yapılmaktadır. Benzer şekilde, çocuk evliliği ve kadına karşı şiddet mağdurlarına hukuki koruma sağlamaya yönelik YZ programlarından yararlanılmaktadır. Bu programlar aracılığıyla mağdurların yaşadıkları olaya ilişkin ifadeler, YZ aracılığıyla resmi başvuru formatına dönüştürülerek avukatlara iletilmekte, bu sayede avukatlar zaman ve emekten tasarruf ederek daha kısa sürede başvuru yapma olanağına sahip olmaktadır⁴.

² Guidelines on the use of generative artificial intelligence for Courts, **European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ)**, Strasbourg, 19 December 2025 (*Adopted at the 45th plenary meeting of the CEPEJ (Strasbourg, 4 and 5 December 2025)*).

³(<https://rm.coe.int/fiche-pays-partie-2-en/1680b21e99> - Erişim T: 28.12.2025); YİM’e <https://www.yargitay.ictihatmerkezi.gov.tr/kararArama> adresinden ulaşılabilir.

⁴ Oxford Institute of Technology and Justice tarafından bu konuda YZ destekli programlar uygulanmaktadır. (<https://www.techandjustice.bsg.ox.ac.uk/access-to-justice> - Erişim T.:28.12.2025)

Avrupa Bölgesi dışında YZ'nin yargıda kullanımına ilişkin büyük bir çeşitlilik mevcuttur. Bu konuda özellikle Çin Halk Cumhuriyeti'nde (Çin) köktenci reformların yapıldığı gözlemlenmektedir. Çin'deki yerel polis güçleri Mayıs 2023'te şüpheli davranışları tespit etmek, suçları önlemek ve dolandırıcılıkla mücadele etmek için YZ'yi uygulamak amacıyla Jiangsu eyaletinin Kunshan şehrinde bir "YZ Polisi" birimi (Kunpeng Ekibi) kurmuştur. Çin Yüksek Halk Mahkemesi'nin Yargı Alanlarında Yapay Zekânın Kullanımının Düzenlenmesi ve Güçlendirilmesine İlişkin Görüşlerine göre Çin yargısı, 2025 yılı sonuna kadar tüm mahkemelerin dış yargı hizmetlerini ve iç yönetimi güçlendirmek için YZ kullanmasını ve 2030 yılına kadar YZ'nin tamamen faaliyete geçerek yargı süreçlerine üst düzey destek sağlamasını hedeflemektedir⁵.

ABD'nin bazı eyaletlerinde YZ, suçlunun tekrar suç işleme riski, kefalet miktarının belirlenmesi, şartlı tahliye gibi çeşitli karar alma süreçlerinde uygulanmaktadır⁶. Arizona Yüksek Mahkemesi içtihat özetlerini YZ sözcülerle yaygınlaştırmaya başlamıştır. Bu uygulama, yargıda KYZ'nin bir örneği olarak değerlendirilebilir⁷.

Türkiye'de de ÜYZ'nin mahkemelerde kullanılmasına ilişkin örnekler gözlemlenmeye başlamıştır. Örneğin, İstanbul 14. Asliye Ticaret Mahkemesi'nin (15.05.2025 tarih, Esas No: 2023/856; Karar No: 2025/415) bir kararında, hukuk kaynaklarına erişim ve çeviri konusunda YZ'den teknik destek alınması, bir hesap makinesi kullanılmasına benzetilmiştir. Bu kararda, "Hollandaca kaynaklarda yer alan hukuki metinlerin Türkçe çevirisinin tam doğruluğunun yeminli tercüman tarafından teyit edilemediği ve bu nedenle çeviri hatalarından kaynaklanan olası yanlış anlama riskinin mevcut olduğu" da belirtilmiştir.

Bu örneklerde görüldüğü YZ kullanımı, diğer alanlarda olduğu gibi yargı alanında da "moda akım" hâline gelmiştir. Küresel yargıda, YZ'nin gelişim hızına yetişmekten çok, bu değişimin zararlı sonuçlarından korunmak ve doğurduğu fırsatlardan yararlanmak şeklinde bir eğilim gözlemlenmektedir. Dünyanın farklı yargı geleneklerindeki örneklerden de anlaşılacağı

⁵ (Bkz. <https://www.techandjustice.bsg.ox.ac.uk/research/china#use-1> – Erişim T.: 28. 12. 2025).

⁶ Artificial Intelligence, Judicial Decision-Making And Fundamental Rights https://ssm-italia.eu/wp-content/uploads/2025/02/JuLIA_handbook-Justice_final.pdf - Erişim T.: 28.12.2025), p. 15 (https://ssm-italia.eu/wp-content/uploads/2025/02/JuLIA_handbook-Justice_final.pdf - Erişim T.: 28.12. 2025), s.

⁷ <https://www.youtube.com/shorts/gqkF0iKVOW> - Erişim T. 15.7.2026

üzere, diğer alanlarda olduğu gibi yargıda da YZ'nin kullanımının kaçınılmaz olduğu yönünde bir algı oluşmuştur. Bunun sonucunda, hiçbir hukuki dayanağı olmadan ya da kamusal bir otoritenin denetimi dışında yargıda YZ kullanımının yaygınlaşması, insan hakları ve etik açıdan kaygı verici bir boyuta ulaşabilecektir.

2. BANGALOR YARGI ETİĞİ İLKELERİ VE YARGITAY YARGI ETİĞİ İLKELERİ ÇERÇEVESİNDE YARGIDA YAPAY ZEKÂ KULLANIMININ DEĞERLENDİRİLMESİ

YZ sistemlerinin ticari ve toplumsal olarak olumlu etkileri bulunduğu genellikle kabul edilmektedir. Ancak, YZ'yle ilişkili risklerin ve diğer olumsuz etkilerin uygun ve orantılı bir şekilde ele alınmasını sağlamak da aynı derecede önem taşımaktadır. Bu bağlamda, güvene layık YZ sistemleri oluşturmak önemlidir. İnsanlar ancak güvenilir olduğunda YZ'nin faydalarından güvenle ve tam olarak yararlanabileceklerdir⁸.

“Güvenilir Yapay Zeka”nın, sistemin tüm yaşam döngüsü boyunca karşılanması gereken üç bileşeni vardır: (1) tüm geçerli yasalara ve düzenlemelere uygun, yasal olmalıdır; (2) etik ilkelere ve değerlere bağlılığı sağlayarak etik olmalıdır; ve (3) hem teknik hem de sosyal açıdan sağlam olmalıdır. Çünkü tasarımcısının, geliştiricisinin ve kullanıcısının iyi niyetli olması halinde bile YZ sistemleri (kasıtsız) zararlara neden olabilir⁹.

Yargıda YZ kullanımında muhtemel etik sorunların, daha özel olarak ele alınması ve uluslararası standartların göz önünde bulundurulması gerekir. Bangalor Yargı Etiği İlkeleri çerçevesinde YZ'nin etik kullanımının temel alınmasının sebebi; bu metnin (Türkiye de dâhil olmak üzere) BM'ye üye devlet temsilcilerinin de iştirak ettiği BM organları tarafından onaylanmış olması, dolayısıyla küresel ölçekte kabul gören insanlığın ortak değerlerini yansıtmasıdır. Güçlü bir meşruiyete sahip olan Bangolar Yargı Etiği İlkeleri, arka planda Yorum Kitabı, kaynak kılavuzlar, değerlendirme çerçeveleri ve eğitim materyalleri gibi geniş bir külliyatı içeren yargı etiği sistemidir. Ayrıca, bazı bölgesel ve uluslararası kuruluşların YZ'nin etik kullanımıyla ilgili yayımladıkları belgeler, yargıda YZ kullanımı bakımından etik bir sistem önerisi veya taslağı niteliğinde bile değildir. Sadece, teorik ve sistematik temellendirme niyetinden uzak şekilde, konuya ilişkin kaygıların pratik biçimde ifade edilmesinden ibarettir.

⁸ Ethics Guidelines for Trustworthy AI High-Level Expert Group on Artificial Intelligence, p.2

⁹ Ethics Guidelines for Trustworthy AI High-Level Expert Group on Artificial Intelligence, p.2

ABYZT’de seyrek de olsa serpiştirilmiş etik ile ilgili ifadeler, bu değerlendirmeye uygun bir örnektir. Bu nedenle, Bangalor Yargı Etiği İlkeleri çerçevesinde konunun çerçeveselendirilmesi, küresel standartlara dayanan sağlam bir alt yapı oluşturmaktadır.

Yargı etiği, yargı açısından sadece biçimsel bir gereklilik değil, aynı zamanda anayasanın ve hukukun kişilere sağladığı hakların bir garantisi olarak yargıyı yargı yapan ana sütunlardan biridir. “Bağımsız ve dürüst bir yargı ile güvence altına alınmadıkça Anayasa ile vatandaşlara verilen haklar yalnızca bir sabun köpüğü gibidir, hiçbir değeri yoktur. (Andrew Jackson)” Bu nedenle, YZ uygulamalarının neden olabileceği etik sorunlar, doğrudan insan hakları da dâhil olmak üzere hukukun bireylere tanıdığı haklara haksız bir müdahale teşkil edebilir.

YZ’nin etik değerlere uygun tasarlanması, üretilmesi ve kullanılması gerekir. Bu bağlamda genel anlamda YZ etiği söz konusu olduğunda aşağıdaki başlıklar gündeme gelebilmektedir:

- Seçimlere müdahale
- Siber saldırılar
- Savaş robotları
- SYZ’nin insanlığın yok etme ihtimali
- Gözetleme ve profil çıkarma
- Bilgi kirliliği, algoritmik önyargı, kamuoyu algısını yönlendirme
- Değersizlik duygusu
- Sorumluluk ve bağımlılık

Yargıda YZ kullanılması halinde hangi etik değerlerin ihlal edilme riskine maruz kalabileceğini Bangalor Yargı Etiği İlkeleri çerçevesinde incelemek, küresel yargı bakımından kabul edilen standartlara göre bir değerlendirmeye imkân verecektir. Bu nedenle, “Yargıda Yapay Zekâ ve Etik” başlığı altında Bangalor Yargı Etiği İlkeleri ve bu ilkelerin modern bir adaptasyonu olan Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri çerçevesinde bir değerlendirme yapılacaktır.

2.1. Bağımsızlık

“İlke: Yargı bağımsızlığı, hukukun üstünlüğünün ön koşulu ve adil yargılanmanın temel güvencesidir.”

1.1. Hâkim hangi makamdan veya hangi nedenle gelirse gelsin, doğrudan veya dolaylı her türlü **dış etki**, teşvik, baskı, tehdit veya **müdahaleden** uzak şekilde, kendi vicdani kanaatine uygun olarak hukuka ve somut gerçeklere ilişkin **kendi değerlendirmesine dayanarak**, yargı görevini bağımsız olarak yerine getirir.”

Yargı için “bağımsızlık”, diğer etik değerlerden farklı bir öneme sahip olup etik değerden öte bir şeydir. Çünkü yargı etiğine ilişkin tüm değerler, yargının bağımsız olduğu varsayımına dayalıdır. Tarafsızlık, dürüstlük, ehliyet ve özen, eşitlik, mesleğe yaraşırılık gibi değerler ancak bağımsız bir hâkim olduğu takdirde anlam kazanır. Örneğin, bağımsız olmayan bir hâkimin tarafsız davranması veya dürüst davranmasından söz etmek mümkün değildir.

ÜYZ’nin yargı alanında kullanılmaya başlanması, hiç şüphe yok ki ÜYZ konusunda hâkim durumda olan şirketlerin yargıyı manipüle etme fırsatına sahip olmalarına olanak tanımaktadır. ÜYZ alanında temel modelleri geliştiren, pazara yön veren ve sektörde standartları belirleyen önde gelen şirketlere örnek olarak şunlar verilebilir: OpenAI, Google, Microsoft, Anthropic, Meta¹⁰. Sektör sürekli değişim göstermesine ve farklı ölçütlere göre başka şirket isimlerinin de listeye eklenmesi mümkün olmasına rağmen, ÜYZ’nin sınırlı sayıda şirketin hâkimiyeti altında olduğu gerçeği, bugün ve yakın gelecek için değişmeyecektir. Dolayısıyla CEPEJ’in çalışması¹¹ gibi ÜYZ’nin yargı alanında kullanılmasına ilişkin düzenleyici işlemlerin veya rehberlerin yargı otoriteleri tarafından hazırlanması bir zorunluluktur. ÜYZ sistemleri, ancak yargı otoriteleri tarafından belirlenen usullere göre kullanılabilmelidir. Aksi halde, yargının bağımsızlığına ÜYZ şirketleri tarafından müdahale edilmesi olanaklı hale gelecektir.

¹⁰<https://iot--analytics-com.translate.goog/leading-generative-ai-companies/? x tr sl=en& x tr tl=tr& x tr hl=tr& x tr pto=sge> – Erişim 15.7.2026.

¹¹ Guidelines on the Use of Generative Artificial Intelligence for Courts, European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ), Strasbourg, 19 December 2025 (*Adopted at the 45th plenary meeting of the CEPEJ (Strasbourg, 4 and 5 December 2025)*).

2.2. Tarafsızlık

“İlke: Tarafsızlık, yargı görevinin doğru biçimde ifası için vazgeçilmez bir unsurdur. Bu ilke, sadece karar için değil, kararın oluşturulduğu süreç için de geçerlidir.

2.1. Hâkim, yargı görevini iltimas, yanlılık veya ön yargı olmaksızın ifa eder.”

Tarafsızlık değeri açısından ortaya çıkabilecek en önemli riskler ön yargı ile ilişkili olup aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

1-Algoritmik ön yargı

2-İlk bilgi ön yargısı (cıpa etkisi)

3-Harici bilgi yasağı (Hâkimin dosya ve duruşma dışı bilgilere maruz kalması)

4-Doğrulama ön yargısı

5-Cinsiyet ön yargısı

6-Çerçeveleme ön yargısı

7-Yakınlık ön yargısı

Yargı yönetimi ve özellikle hâkimler, bu ön yargı çeşitleri hakkında bilinç sahibi olmalıdır. Bu konudaki bilinç eksikliği hâkimin tarafsızlığını ve dolayısıyla adil yargılanma hakkını ihlal edecektir.

2.3. Dürüstlük

“İlke: Dürüstlük, yargı görevinin doğru biçimde ifası için vazgeçilmez bir unsurdur.

3.2. Hâkimlerin davranışları ve tutumu halkın yargının dürüstlüğüne olan inancını pekiştirmelidir. Adalet sadece yerine getirilmemeli, aynı zamanda yerine getirildiği de görünmelidir.”

YZ'nin tasarlanması, geliştirilmesi ve kullanılmasında dürüstlüğü güvence altına alan usuller uygulanmalıdır. Kontrolsüz YZ programlarının yargı sistemini paralyze etmesi ihtimali

göz ardı edilmemelidir. Örneğin, bankalar lehine olan kararlar ile YZ'nin eğitilmesi ve bu tür kararların daha fazla yaygınlaştırılması gibi hallerde mahkemelerin bankalar lehine karar verme eğilimleri artacaktır. Bu nedenle, yabancı veya yerli büyük ölçekli şirketler, bankalar, sigorta şirketleri, hava yolları ve hükümetlerin müdahalelerine imkân vermeyecek şekilde, dürüstçe tasarlanan, geliştirilen ve işletilen YZ programlarının yargıda kullanılmasına izin verilmelidir. Belirtilen bu süreçler şeffaf olmalı ve vaki şikâyetlere şeffaf şekilde cevap verilmelidir.

2.4. Mesleğe Yaraşırılık

“İlke: Mesleğe yaraşırılık ve mesleğe yaraşırılık görüntüsü, bir hâkimin tüm faaliyetlerinin ifası için vazgeçilmez bir unsurdur (Bangalor / Yargıtay YEl).

4.1. Hâkim tüm faaliyetlerinde, mesleğe yaraşmayacak şekilde davranmaktan ve öyle görünmekten kaçınmalıdır.

4.10. Hâkim, hâkimlik sıfatıyla elde ettiği gizli bilgileri, yargısal görevleriyle ilgili olmayan diğer amaçlar için kullanmamalı veya ifşa etmemelidir.”

Hâkimin baktığı dosyadaki bilgileri yargı otoriteleri tarafından belirlenen usullere uymadan YZ'ye yüklemesi, gizlilik ilkesini ihlal eder. Bu kapsamda; ticari sırlar ve kişisel veriler gibi hassas bilgilerin hâkim tarafından amacı dışında kullanılmaması ya da ifşa edilmemesi gerekir. Kontrolsüz YZ kullanımı bu tür risklerin doğmasına yol açar.

2.5. Eşitlik

“İlke: Yargı görevinin doğru biçimde ifası için mahkeme önünde herkese eşit muamelede bulunmak vazgeçilmez bir unsurdur.

5.1.Hâkim, toplumdaki ırk, renk, cinsiyet, din, uyruk, sınıf, maluliyet, yaş, medeni durum, cinsel yönelim, sosyal ve ekonomik durum ile çeşitli kaynaklardan doğan («davayla ilgisiz sebepleri») ve bunlarla sınırlı olmayan diğer benzeri farklılıkları anlar ve fark eder.”

YZ uygulamaları, algoritmik tek tipleştirme ve cinsiyet ayrımcılığı yaparak toplumda mevcut olan eşitliğe aykırı uygulama veya tutumların pekiştirilmesine, derinleştirilmesine ve yaygınlaştırılmasına yol açabilmektedir. Genel YZ sistemlerinde görülen bu tür riskler, yargıda

YZ kullanımı bakımından da geçerlidir. Bu konuda, tasarlama, geliştirme ve uygulama aşamasında şeffaf ve hesap verebilir yöntemlerle kamu güveni sağlanmalıdır.

2.6. Ehliyet ve Özen

“İlke: Ehliyet ve özen, yargı görevinin doğru biçimde ifasının ön şartlarıdır (Bangalor / Yargıtay YEl)

6.3. Hâkim yargılama görevlerini uygun şekilde yerine getirmek için ihtiyaç duyacağı bilgi, beceri ve kişisel niteliklerini geliştirmek amacıyla gerekli eğitim ve diğer imkânlardan makul ölçülerde yararlanır. Ayrıca hâkim bu amaçla denetimi altındaki hâkimlerin de eğitim ve diğer imkânlardan yararlanmalarını sağlar.”

Hâkimin ve yargı personelinin YZ’yi kullanma becerisinin yeterli olması gerekir. Bu amaçla etkili eğitimler verilmesi zorunludur. Bu eğitim, aynı zaman YZ ile üretilmiş taraflarca sunulan dilekçeler, deliller ve diğer materyaller üzerinde doğru değerlendirme yapmaya olanak sağlayan becerileri de içermelidir.

3.YARGIDA ŞEFFAFLIĞA İLİŞKİN İSTANBUL BİLDİRGESİ¹² ÇERÇEVESİNDE YARGIDA YAPAY ZEKÂ KULLANIMININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Antik çağdan beri önemi bilinen ve zaman zaman uluslararası insan hakları belgelerinde değinilen “*yargıda şeffaflık*”, kapsamlı şekilde ilk kez İstanbul Bildirgesinde ele alınmıştır. Beş kıtadan ve elliden fazla ülkeden farklı hukuk geleneklerini ve coğrafi bölgeleri temsil eden yüksek mahkeme başkanları, yürüttükleri çalışmalar sonucunda “*yargıda şeffaflık*” konusunda küresel ölçekte uzlaşılan temel ilke ve standartları belirlemiştir.

23 Temmuz 2019’da Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi, BM Suçun Önlenmesi ve Ceza Adaleti Komisyonunun tavsiyesi üzerine, 2019/22 sayılı: “Yargıda Şeffaflığın Artırılması” Kararını kabul etmiş ve “üye devletleri, adalet yönetimi konusunda programlarını ve yasal reformlarını oluştururken, kendi iç hukuk çerçeveleri ve uluslararası yükümlülükleri ile uyumlu olacak şekilde, “*Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi*”ni göz önünde bulundurmaya davet etmiştir.

¹² Birleşmiş Milletler, Antlaşma Serisi, cilt 2349, Nu. 42146.

İstanbul Bildirgesinin küresel yargı (BM) düzeyinde yargıda şeffaflık açısından tek referans metin olması nedeniyle İstanbul Bildirgesindeki esaslar çerçevesinde yargıda YZ kullanımı değerlendirilmiştir.

3.1. Yargının Adliyelere ve Adli Bilgiye Kolay Erişimi Sağlaması (İlke 2)

Yargıya fiziksel erişim, halkın adalet yönetimine güvenini artırmanın ayrılmaz bileşenidir. Bu nedenle, mahkeme kullanıcılarına yönelik YZ destekli mahkemeye uyumu kolaylaştıran kılavuzlar, bilgilendirme videoları ve bilgi kaynakları merkezleri oluşturulabilir.

3.2. Yargının Yargı Sistemine Erişimi Kolaylaştırması (İlke 3)

Halkın ve dava taraflarının yargı sürecini anlamaları, yargıda şeffaflık, hesap verebilirlik ve adaletin adil yönetiminin ayrılmaz bileşenidir. Bu nedenle, YZ aracılığıyla yargı sistemine erişim kolaylaştırılabilir. Ancak, kontrolsüz YZ kullanımı bu konuda bilgi kirliliğine neden olabilir ve yargı sistemine erişimi engelleyebilir. Örnek olarak verimli çalışan sohbet botları sayesinde mahkeme usulleri hakkında taraflara bilgi verilmesi mümkündür.

Yargıya ilişkin işlemlerin YZ uygulamalarıyla yapılması, dijital okuryazarlığı olmayan ya da sınırlı olan kişiler için adalet erişim bakımından engeller oluşturabilir. Bu nedenle, klasik yöntemler korunmalı ya da telafi edici başka yöntemler seçenek olarak bu kişilere sunulmalıdır.

3.3. Yargının Mahkeme Kullanıcılarına Herhangi Bir Ücret Talep Etmeksizin Yazılı ve Sözlü Çeviri İmkânları Sağlaması (İlke 4)

Dava taraflarının yargı işlemlerini izleyebilmeleri ve anlamaları, yargıda şeffaflığın ve yargı kararlarının adil olduğuna olan inancın ayrılmaz bileşenidir. YZ desteğiyle mahkeme kullanıcılarına yazılı ve sözlü çeviri imkânları sağlanabilir. Ancak bunun için belirlenmiş usuller olmalıdır. Bu usuller olmadan çeviri için YZ'den yararlanılması, çoğu kanunla ya da mahkeme kurallarıyla düzenlenmiş olan yargılama usullerinin ihlali anlamına gelebilir.

3.4. Yargının Adaletin Gerçekleştirilmesinde Şeffaflığı Sağlaması (İlke 6)

Adaletin toplumla bütünleşmesi, yargı sisteminin halka açılmasını ve kendisini bilinir hale getirmeyi öğrenmesini gerekli kılar. Yargı gözetiminde olmak üzere halk, basın ve mahkeme kullanıcıları, hem görülmekte olan hem de tamamlanan yargı süreçlerine ilişkin tüm bilgilere güvenli şekilde erişmelidir. İstanbul Bildirgesinde belirtilen bu esaslar çerçevesinde YZ'nin kara kutu şeklindeki çalışma prensibinin yargının şeffaflık niteliğiyle uyumlu hale getirilmesi ya da kara kutu etkisini ortadan kaldırmaya yönelik insan gözetimi dâhil bazı usuller belirlenmesi gerekir.

3.5. Yargının Temyiz ve İstinaf Mahkemesi Kararlarını Düzenli Olarak Yayınlaması (İlke 8)

Kanunların ve hukuki ilkelerin tutarlı biçimde yorumlanması, adaletin adil yönetiminin ayrılmaz bileşenidir. Açık kaynaklardan derlenen güncelliğini yitirmiş içtihatların yaygınlaşması, hukuki güven ve istikrarı zedeleyebilir. Diğer taraftan yaygınlaştırılan içtihatlardaki kişisel verilerin ifşa edilmesine yol açabilecek risklerin de kontrol altına alınması gerekir. Yargı yönetimi bu konuda gerekli tedbirleri almalıdır.

3.6. Hâkimlerin Atanma Sürecinin Şeffaf Olması (İlke 13)

Yetkin, bağımsız ve tarafsız hâkimler, halkın adalet yönetimine güvenmesini ve bu güvenin sürmesini sağlamak için vazgeçilmez önem taşır. Bu nedenle, toplumdaki çeşitliliği yansıtan liyakate dayalı işe alım ve yükselme süreci tesis edilmelidir. Hâkimlerin belli bir coğrafi bölgeden, belli okullardan mezun olması gibi çeşitli ayrımcılıkların tespiti ve önlenmesi bakımından YZ'den yararlanılmalı ve bu sonuçlar halka açıklanmalıdır.

4. AVRUPA BİRLİĞİ YAPAY ZEKÂ TÜZÜĞÜ AÇISINDAN YARGIDA YAPAY ZEKÂ KULLANIMI

ABYZT'ye göre," Adalet yönetimi ve demokratik süreçler için tasarlanan bazı yapay zekâ sistemleri, demokrasi, hukukun üstünlüğü, bireysel özgürlükler ile ilgili çözüm yoluna ve adil yargılanma hakkına potansiyel olarak önemli etkileri nedeniyle, **yüksek riskli olarak sınıflandırılmalıdır**. Özellikle, potansiyel önyargılar, hatalar ve şeffaflık eksikliği risklerini ele

almak için yargı mercileri tarafından veya onların adına, olguları ve hukuku araştırmak, yorumlamak ve hukuku somut bir olgular kümesine uygulamak konusunda yargı mercilerine yardımcı olmak amacıyla kullanılmak üzere tasarlanan yapay zekâ sistemlerinin **yüksek riskli olarak nitelendirilmesi uygundur.** (61.Giriş Paragrafı)” Aynı paragrafta alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri için tasarlanan YZ sistemleri de bu yöntemlerin taraflar için doğurduğu hukuki etkiler dikkate alınarak yüksek risk kategorisinde değerlendirilmiştir.

Tüzüğe göre, YZ araçlarının kullanımı, hâkimlerin karar alma gücünü veya yargı bağımsızlığını destekleyebilir, ancak bunların yerini almamalıdır. Nihai karar alma süreci insan odaklı bir faaliyet olarak kalmalıdır. Ancak, YZ sistemlerinin yüksek riskli olarak sınıflandırılması; yargı kararlarının, belgelerin veya verilerin anonimleştirilmesi veya takma adla kullanılması, personel arası iletişim, idari görevler gibi bireysel davalarda adaletin fiili yönetimini etkilemeyen, tamamen yardımcı idari faaliyetler için tasarlanmış YZ sistemlerini kapsamamalıdır (61.Giriş Paragrafı).

Yüksek riskli YZ sistemi, yukarıda belirtilen sınırlar içerisinde yargıda kullanılmak üzere devreye alınmadan önce temel haklar etki değerlendirmesi yapılmalıdır. Temel haklar etki değerlendirmesinin amacı, risklerin ve riskler gerçekleştiğinde alınacak önlemlerin belirlenmesi, riskli kişi ve grupların tespit edilmesi, bu değerlendirmenin toplumun da katılımıyla açık, şeffaf ve hesap verebilir usullerle yapılmasıdır (96. Giriş Paragrafı).

ABYZT çerçevesinde, yargıda YZ kullanılırken öncelikle yüksek risk teşkil etmeyen kategorideki; yargı kararlarının, belgelerin veya verilerin anonimleştirilmesi veya takma adla kullanılması, personel arası iletişim, idari görevler gibi bireysel davalarda adaletin fiili yönetimini etkilemeyen, tamamen yardımcı idari faaliyetler için tasarlanmış YZ sistemlerinin uygulamasına öncelik verilmesi uygun bir strateji olacaktır. Bu şekilde tasarlanan yargıda YZ eko sistemi üzerine, gelecekte yüksek risk kategorisine giren YZ sistemleri eklemlenebilir. Bu bağlamda sadece içtihatların yaygınlaştırılması amacıyla oluşturulan YİM, karar özetleme, kararları anonimleştirme gibi özellikleri ile yüksek riskli YZ kapsamına girmeyen bir YZ örneği olarak doğru bir strateji ile geliştirilmiştir.

5. YARGIDA YAPAY ZEKÂ STRATEJİSİ

Yargıda YZ kullanma stratejisi ele alınırken, konularına göre farklı başlıklar altında meselenin ele alınması gerekir. Bu bağlamda ABYZT çerçevesinde risk temelli bir yaklaşımı ön planda tutan stratejilerin geliştirilmesi mümkündür. Diğer taraftan yargı etiği ile insan haklarının korunması ve bunların tamamlayıcısı olarak yargıda şeffaflığı ön planda tutan stratejilerin geleneksel değeri de göz ardı edilmemelidir.

5.1. Risk Temelli Yaklaşım Çerçevesinde Yargıda YZ Stratejisi

YZ sistemleri hızla gelişmekte olup olumlu ve olumsuz etkileri henüz tam olarak öngörülememektedir. İnsan hakları ve özellikle de temel haklarla yakın bağlantısı nedeniyle yargı, YZ kullanımı açısından ilke olarak ABYZT de belirtildiği üzere yüksek riskli bir alandır. Ancak hâkime karar önerisi sunan YZ sistemleri gibi yargının bazı alanları yüksek riskli ise de kalem işleri, dosya tevzii gibi bazı işlemler bu kapsama girmemektedir. ABYZT’de, “yargı kararlarının, belgelerin veya verilerin anonimleştirilmesi veya takma adla kullanılması, personel arası iletişim, idari görevler gibi bireysel davalarda adaletin fiili yönetimini etkilemeyen, tamamen yardımcı idari faaliyetler için tasarlanmış yapay zekâ sistemleri” yüksek riskli kabul edilmemiştir (61. Giriş Paragrafı).

Dolayısıyla yargıda YZ stratejisi oluşturulurken öncelikle yüksek risk kategorisine girmeyen, adalet yönetimine ilişkin konularda YZ sistemlerinin geliştirilmesi ve uygulanması düşünülmelidir. Bu bağlamda yargıda YZ kullanımına ilişkin öncelikli alanlar aşağıdaki şekilde sıralanabilir.

5.1.1.Yüksek Riskli Olmayıp Mahkeme Yönetimi ile Yazı İşlerinin Yükünün Hafifletilmesine Yönelik İşler

1. Mahkemelerin gerekçeli karar taslaklarının hazırlanması,
2. Mevzuat taraması yapılması,
3. Belgelerin özetinin çıkarılması ve karşılaştırmasının yapılması,
4. Mahkemelere sık sorulan sorulara ilişkin mahkeme usullerine dair standart cevaplar, NLP destekli sanal asistanlar ile davanın taraflarına ve diğer mahkeme kullanıcılarına bilgi verilmesi,

5. Eksik belge, yargılama gideri ve harçların ödendiğinin kontrol edilmesi,
6. Başvuruların sınıflandırılması,
7. İş dağılımı ve iş yükünün ağırlıklandırılarak dosyaların dağıtılması,
8. Dosyaların önceliklendirilmesi,
9. Gecikmiş dosyaların tespiti.

5.1.2. Yüksek Risk Kategorisinde Olmayan Adalet Yönetimine İlişkin İşler

1. İċtihat mahkemesi kararları ile istinaf mahkemesi kararlarının yaygınlaştırılması (Bu bağlamda, kararların özetlerinin çıkarılması, anonimleştirme, karar arama gibi işler)
2. Etki analizi,
3. Adalet yönetiminde uluslararası karşılaştırma yapılması,
4. Adalet yönetiminde, iş akışına ilişkin sorunların tespiti, hesap verebilirliğın artırılması, şeffaflığın sağlanması,
5. İstatistiklerin hazırlanması ve analizi,
6. Mahkemelerin denetimi,
7. Hâkim ve savcılar ile diğ̇er adli personelin performans denetimi,
8. YZ tercümanlarından yararlanma,
9. Yakın gelecekte ya da orta veya uzun vadede yargının iş yükünün ve uyuşmazlık türlerinin hesaplanması (adalet politikalarının geliştirilmesine destek),
10. Adalet bütçesinin doğru şekilde kullanılması,
11. Adalet alanında çalışanların kişisel eğitim ihtiyaçlarına göre eğitilmesi,
12. İş gücünün planlanması,
13. Liyakate dayalı işe alım ve yerleştirme,
14. Olasılık hesapları, risk analizi,
15. Sohbet robotları.

Yukarıda iki başlık altında örnek olarak sayılan işlerde YZ desteğ̇i alınması, hiç şüphe yok insan gözetimi, şeffaflık, şikâyetlere karşı gerekçeli yanıtlar verilmesi gibi YZ sistemlerinin denetim altında kullanılmasına ilişkin usullerin uygulanmasına engel değildir.

5.1.3. Yüksek Risk Kategorisine Giren Hâkime Yardımcı YZ Sistemlerine İlişkin İşler

Hâkime neredeyse hiç takdir hakkı bırakmayan, belli koşulların varlığı halinde belli kararların verilmesinin zorunlu olduğu hallerde, hâkime yardımcı YZ sistemlerine öncelik verilebilir. Ancak, bu halde dahi söz konusu işlerin yüksek risk kategorisine tabi olduğu unutulmamalıdır. Bu tür yargı işlerine yönelik YZ sistemlerinin bazı bileşenleri “kural temelli” olacak şekilde tasarlanabilir.

Kural temelli bileşenlerle desteklenen YZ sistemlerinin uygulanabileceği bazı dava türlerinin sayıları da oldukça yüksek olabileceği için iş yükünün azaltılması ve yargılama giderlerinin azaltılması bakımından bu tür YZ sistemleri faydalı olabilecektir. Yüksek risk kategorisine giren hâkime yardımcı YZ sistemleri oluşturulurken aşağıdaki işlere öncelik verilmesi, verimlilik bakımından yararlı ve ihtiyatlı bir adım olur. Bu konuda aşağıdaki örnekler verilebilir:

1. Adli yardım talepleri hakkında karar verilmesi,
2. Abonelik sözleşmeleri (elektrik, su, telefon gibi abonelik sözleşmeleri)
3. Ön inceleme sonucunda karar verilen işler (temyiz veya istinaf başvurusunun süresinde yapılmaması nedeniyle reddi gibi)
4. Trafik suçları.

Yukarıda örnekleri verilenler ile buna benzer davalar dışındaki (standart) davalar bakımından YZ'nin uygulanması, stratejik olarak en sona bırakılmalıdır. Daha açık bir anlatımla, standart dosyalar bakımından YZ sistemlerinin devreye alınabilmesi için daha basit işlerde oldukça başarılı sonuçlar alındığının tespit edilmesi gerekir. Bu şekilde kolay olandan zor olana doğru, aşamalı ve ihtiyatlı şekilde yüksek risk kategorisine giren yargı işleri için YZ desteği alınabilir. Ancak her durumda ABYZT'de yüksek risk grubuna giren işler için uygulanması öngörülen tedbirler (asgari olarak) YZ sistemleri devreye alınmadan, devreye alınırken ve devreye alındıktan sonra uygulanmalıdır. **Özellikle yüksek risk kategorisinde, YZ uygulanmasının muhtemel zararlı veya olumsuz sonuçlarının kestirmek, ABYZT'deki koşullara ve standartlara tam olarak uyum sağlansa bile mümkün olmayabilir.** Bu gerçeğin farkında olarak ABYZT'de öngörülenlere ilave olarak insan gözetiminin sıkılaştırılması başta olmak üzere diğer tedbirlere ve sınırlamalara ihtiyaç duyulabileceği dikkate alınmalıdır.

5.2. Yargıdaki Tüm İşlerde Genel Olarak Uygulanması Gereken YZ Stratejisi

1. YZ'nin uygulanmasından kaynaklı zararlara ilişkin sorumluluk düzenlenmeli, bu konudaki zararların daha hızlı ve basit bir usulle tazminine ilişkin usuller ve mekanizmalar oluşturulmalıdır.
2. YZ'nin neden olduğu zararlardan kimlerin nasıl sorumlu tutulacağı açıkça belirlenmelidir.
3. Özellikle ÜYZ tarafından yanlış, güncel hukuka aykırı hale gelmiş veya etik dışı verilerin (kararların vb) veya uygulamaların genelleştirilmesi veya yaygınlaştırılması halinde teknik ve hukuki olarak kimlerin sorumlu olacağı önceden belirlenmelidir.
4. Kurumsal olmayan YZ kullanımında, verilerin kurum dışına sızması engellenmelidir.
5. Kurumsal olmayan YZ kullanımında dış müdahale riskine karşı gerekli tedbirler alınmalıdır.
6. YZ'nin gelişim hızına hukuki düzenlemelerin yetişmesindeki zorlukların farkında olarak yargıda YZ kullanımını sürekli ve etkili şekilde yüksek yargı konseyi gibi yürütme ve yasama organının etkisi altında olmayan bağımsız bir kurum denetlemelidir.
7. Toplum ile yargı arasında YZ'nin bir duvar örmesine engel olmak amacıyla çeşitli seviyelerde insan gözetimine ve insana erişime imkân tanınmalıdır.
8. YZ'nin önerilerinin gerekçelerinin bilinmemesinden kaynaklı şeffaflık yoksunluğu (kara kutu etkisi) dikkate alınarak, her durumda bireylerin yargıya ilişkin işlerde açık ve gerekçeli cevap almalarına imkân veren usuller geliştirilmelidir.
9. YZ'nin araç olması nedeniyle karar verici bir otorite olarak meşrulaştırılmasını engelleyen usuller geliştirilmelidir.
10. Kişisel verilerin güvenliğinin sağlanması ve farklı amaçlarla kullanılmasının önlenmesi için tedbirler alınmalıdır.
11. Siber saldırı ve model hileleri yoluyla YZ sistemlerinde meydana gelebilecek çöküşe alternatif olarak yargı sisteminde aksama olmaması için uygun yedekleme mekanizmaları ve usulleri geliştirilmelidir.
12. Teknoloji kullanma yetenekleri sınırlı olanların (yaşlılar, dijital okuryazarlığı olmayanlar gibi) adalete erişimini kolaylaştıran usuller belirlenmelidir.

13. Kurum dışı YZ sistemlerine bağımlılığın asgari düzeyde tutulması ve yargı kurumlarının kendi uzmanlığının zayıflatılmamasına yönelik adalet politikaları geliştirilmeli ve uygulanmalıdır.
14. YZ kullanılmasına gerek olmayan işlerde YZ destekli sistemler kullanılmamalıdır.
15. YZ sistemi kullanılırken, mutlaka etki değerlendirmesi yapılmalı ve sonuçları kamuoyu ile paylaşılmalıdır.

5.3. Yargıda YZ Kullanımının Tasarlanması, Geliştirilmesi ve Uygulanması Stratejisi

1. Yargıda YZ kullanımında KYZ sistemlerine öncelik verilmelidir.
2. KYZ sisteminin tasarlanması, geliştirilmesi ve uygulanması yüksek yargı konseyi gibi yasama ve yürütmenin etkisinden bağımsız bir kurumun denetimi ve gözetimi altında olmalıdır.
3. KYZ sistemlerine ilişkin bir işletim planı olmalıdır.
4. KYZ sistemlerinin periyodik bakımdan geçirilmesine ilişkin usuller belirlenmelidir.
5. Kurum dışı YZ sistemlerinin kullanılmasının zorunluluk olarak görüldüğü hallerde, bu kullanımın usulleri mahkeme kuralları ya da diğer uygun düzenleyici işlemlerle belirlenmelidir.
6. Yargıda YZ kullanılmasına ilişkin şikâyetlere şeffaf şekilde insan gözetimli usullerle cevap verilmelidir.

SONUÇ

Yargıda YZ kullanımı, dünyada ve ülkemizde her geçen gün kontrolsüz bir şekilde yaygınlaşmaktadır. Mahkemelerin çalışma usullerinin kanunla düzenlenmesi hem anayasal bir zorunluluk (AY m.138) hem de genel bir hukuk ilkesidir. Çünkü mahkeme kararına hukuki gerçeklik vasfı kazandıran temel özellik, sadece kararın hâkim tarafından verilmiş olması değil aynı zamanda bu kararın belli usullere göre verilmiş olmasıdır. Dolayısıyla kanuni bir dayanak olmadan ya da kanuni bir dayanağa göre mahkeme usullerinde düzenlenmediği halde hâkime yardımcı YZ programlarının kullanılması hukuka aykırılık teşkil eder. Diğer taraftan mevcut yargılama usullerindeki düzenlemelerin göz ardı edilmesi suretiyle ya da bu usullere aykırı olarak YZ araçlarının kullanılması da aynı sonucu doğurur. Bu bakımından hukuki çerçevesi çizilmeden dava dosyalarında YZ kullanılması hukuka aykırı bir durumdur.

Yargıda YZ kullanılması yargı etiği açısından da ciddi soru işaretlerine yol açmaktadır. YZ'nin tasarlanması, geliştirilmesi ve uygulanması aşamalarının yanı sıra kullanıcıların YZ'den yararlanma biçimleri bağımsızlık, tarafsızlık, dürüstlük, mesleğe yaraşırılık, eşitlik ile ehliyet ve özen değerlerini ihlal etme riskini beraberinde getirmektedir. KYZ sistemlerinin birkaç istisna dışında henüz geliştirilmemesi ve deyim yerindeyse emekleme aşamasında bulunması, yargı alanının kurumsal olmayan YZ sistemlerine terk edilmesine neden olmuştur. Bu durumda piyasaya hâkim olan çoğu yabancı ticaret şirketleri, hiçbir kamusal otoritenin denetimi altında olmadığı için yargıyı manipüle etme fırsatına kavuşmuştur. Yargıda YZ kullanılmasına ilişkin eğitim ve dolayısıyla bilinç eksikliği, hukuki düzenleme boşlukları, YZ'nin sağladığı hız ve kolaylıklar ile bir araya gelince yargıda YZ kullanılmasının mahkemeler sistemine olan güveni ciddi şekilde sarsacak zararlı etkiler doğurması muhtemeldir.

Yargıda YZ kullanılmasına ilişkin *bu raporda belirtilen stratejilerin kabul edilmesi* ve bir an önce uygulamaya konulması zorunludur. Yargı yönetiminin yargıya ait olması, yargı bağımsızlığı ve kuvvetler ayrılığı ilkesinin bir gereğidir. Bu nedenle yargıda YZ uygulamaları, yürütme ve yasamadan bağımsız yüksek yargı konseyi olarak ifade edilen kurumlar ya da otoritelerin gözetimi ve denetimi altında olmalıdır.